

OPAS EU:N JA YHDYSVALTOJEN PRIVACY SHIELD -JÄRJESTELYYN

Johdanto

Mikä on EU:n ja Yhdysvaltojen välinen Privacy Shield -järjestely ja mihin sitä tarvitaan?

Euroopan unionilla ja Yhdysvalloilla on vahvat taloudelliset siteet. Se, että henkilötietoja siirretään, on transatlanttisten suhteiden tärkeä ja välttämätön osa, erityisesti tämän päivän globaalissa digitaalitaloudessa. Monien liiketapahtumien yhteydessä kerätään ja käytetään henkilötietoja, joita ovat esimerkiksi henkilön nimi, puhelinnumero, syntymäaika, kotiosoite, sähköpostiosoite, luottokortin numero, kansallinen sosiaaliturva- tai työntekijätunnus, käyttäjätunnus, sukupuoli, siviilisääty ja kaikki muut ihmisen henkilöllisyyden määrittämiseen käytettävät tiedot. On esimerkiksi mahdollista, että amerikkalaisen yrityksen sivutoimipiste tai liikekumppani kerää henkilötietoja EU:n alueella, minkä jälkeen kyseinen amerikkalainen yritys vastaanottaa tiedot ja käyttää niitä Yhdysvalloissa.

Henkilötietoja kerätään muun muassa silloin, kun kuluttaja ostaa tavaroita tai palveluita verkossa, asioi sosiaalisessa mediassa tai tallentaa tietoja pilvipalveluun tai kun henkilö on työssä EU:n alueella sijaitsevassa yrityksessä, jonka henkilöstötietoja käsittelee Yhdysvaltoihin sijoittautunut yritys (esimerkiksi emoyhtiö). EU:n lainsäädännössä edellytetään, että kun henkilötietoja siirretään Yhdysvaltoihin, niille on edelleenkin annettava korkeatasoinen suoja.

EU:n ja Yhdysvaltojen Privacy Shield -järjestely koskee nimenomaan edellä mainittua korkeatasoista suojaa. Järjestelyssä sallitaan henkilötietojen siirto EU:sta yhdysvaltalaiselle yritykselle, jos kyseinen yritys käsittelee (eli käyttää, säilyttää ja siirtää edelleen) henkilötietoja siten, että se noudattaa lukuisia tietosuojasääntöksiä ja soveltaa lukuisia suojatoimia. Henkilötietoja suojataan riippumatta siitä, onko henkilö EU:n kansalainen.

Miten Privacy Shield -järjestely toimii?

Kun henkilötietoja siirretään EU:sta Yhdysvaltoihin, voidaan hyödyntää erilaisia välineitä, esimerkiksi sopimuslausekkeita, yrityksiä koskevia sitovia sääntöjä tai Privacy Shield -järjestelyä. Jos yritykset hyödyntävät Privacy Shield -järjestelyä, niiden on ensiksi ilmoitettava Yhdysvaltojen kauppaministeriössä (U.S. Department of Commerce) Privacy Shield -yrityksiksi. Velvoitteet, joita yrityksiin sovelletaan Privacy Shield -järjestelyssä, on kuvattu järjestelyn yksityisyyden suojaa koskevissa periaatteissa. Kauppaministeriön vastuulla on hallinnoida Privacy Shield -järjestelyä ja varmistaa, että yritykset täyttävät velvoitteensa. Jotta yritykset voivat ilmoittautua järjestelyyn, niiden tietosuojaperiaatteiden on oltava Privacy Shield -periaatteiden mukaisia. Yritysten on uudistettava ”jäsenyytensä” Privacy Shield -järjestelyssä vuosittain. Jos yritykset laiminlyövät tämän, ne eivät voi enää hyödyntää Privacy Shield -järjestelyä vastaanottaessaan ja käyttäessään EU:sta siirrettyjä henkilötietoja.

Kauppaministeriön verkkosivustolla (<https://www.privacyshield.gov/welcome>) olevasta Privacy Shield -luettelosta voi tarkastaa, osallistuuko yhdysvaltalainen yritys järjestelyyn. Tässä luettelossa esitetään tiedot kaikista yrityksistä, jotka osallistuvat Privacy Shield -

järjestelyyn, sekä selostetaan, millaisia henkilötietoja yritykset käyttävät ja millaisia palveluja ne tarjoavat. Verkkosivulla on myös luettelo yrityksistä, jotka eivät enää osallistu Privacy Shield -järjestelyyn. Tämä tarkoittaa, että ne eivät enää saa vastaanottaa henkilötietoja Privacy Shield -järjestelyn avulla. Lisäksi nämä yritykset voivat pitää henkilötiedot hallussaan ainoastaan, jos ne antavat Yhdysvaltojen kauppaministeriölle sitoumuksen, jonka mukaan ne edelleenkin soveltavat Privacy Shield -periaatteita kyseisiin tietoihin.

Privacy Shield -yrityksen velvoitteet, jotka liittyvät henkilötietojen käyttöön, ja niiden henkilöiden oikeudet, joita kyseiset tiedot koskevat

Privacy Shield -järjestelyssä henkilöille annetaan tiettyjä oikeuksia. Järjestelyyn osallistuvien yritysten on suojeltava henkilötietoja Privacy Shield -periaatteiden mukaisesti.

1. Oikeus saada tietoja

Privacy Shield -järjestelyyn osallistuvan yrityksen on annettava henkilöille tieto siitä,

- minkätyyppisiä henkilötietoja yritys käsittelee;
- mitä tarkoitusta varten se niitä käsittelee;
- aikooko se siirtää henkilötietoja toiselle yritykselle ja, jos aikoo, mitä tarkoitusta varten;
- että henkilöllä on oikeus pyytää yritykseltä nähtäväkseen omat henkilötietonsa;
- että henkilöllä on oikeus valita, voiko yritys käyttää henkilötietoja tarkoitukseen, joka on olennaisesti erilainen kuin alkuperäinen tarkoitus, tai voiko se luovuttaa niitä toiselle yritykselle (tämä tunnetaan myös ns. kiello-oikeutena). Jos tiedot ovat arkaluonteisia (ja koskevat esimerkiksi henkilön etnistä alkuperää tai terveydentilaa), Privacy Shield -yrityksen on ilmoitettava henkilölle periaatteesta, jonka mukaan yritys voi käyttää tai luovuttaa tällaisia tietoja vain jos henkilö sallii sen (tämä tunnetaan myös ns. valintaoikeutena);
- miten yritykseen voidaan ottaa yhteyttä, jos henkilö haluaa tehdä valituksen henkilötietojensa käytöstä;
- minkä joko EU:ssa tai Yhdysvalloissa sijaitsevan riippumattoman riitojenratkaisuelimen käsiteltäväksi henkilö voi saattaa valituksensa;
- minkä Yhdysvaltojen hallituksen viraston vastuulla on tutkia, noudattaako yritys Privacy Shield -järjestelyn mukaisia velvoitteitaan, ja tarvittaessa ryhtyä lainvalvontatoimiin asiassa;
- että yritys voi olla velvollinen luovuttamaan henkilötietoja Yhdysvaltojen viranomaisille näiden lakiin perustuvien pyyntöjen nojalla.

Privacy Shield -yrityksen on annettava linkki yrityksen tietosuojaperiaatteisiin, jos yrityksellä on julkiset verkkosivustot, tai jos sillä ei ole tällaisia sivustoja, yrityksen on ilmoitettava, missä tietosuojaperiaatteisiin voi tutustua. Yrityksen on myös annettava linkki kauppaministeriön verkkosivustolla olevaan Privacy Shield -luetteloon, jotta henkilöt voivat vaivattomasti tarkastaa, osallistuuko yritys Privacy Shield -järjestelyyn.

2. Rajoitukset, jotka koskevat henkilötietojen käyttöä eri tarkoituksiin.

Privacy Shield -yritys voi periaatteessa käyttää henkilötietoja ainoastaan tarkoitukseen, jota varten tiedot on alunperin kerätty tai johon henkilö on sittemmin antanut suostumuksensa. Jos yritys haluaa käyttää tietoja muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen, lopputulos vaihtelee sen mukaan, miten paljon uusi käyttötarkoitus poikkeaa alkuperäisestä:

- Tietojen käyttäminen tarkoitukseen, joka ei sovi yhteen alkuperäisen tarkoituksen kanssa, ei ole milloinkaan sallittua.
- Jos uusi tarkoitus on olennaisesti erilainen mutta kuitenkin liittyy alkuperäiseen tarkoitukseen, Privacy Shield -yritys voi käyttää tietoja vain jos henkilö ei vastusta niiden käyttöä tai, milloin tiedot ovat arkaluonteisia, jos henkilö on antanut suostumuksensa.
- Jos uusi tarkoitus on erilainen kuin alkuperäinen mutta edelleen niin lähellä alkuperäistä, ettei sitä voida pitää olennaisesti erilaisena, tietojen käyttö tähän tarkoitukseen on sallittua.

Jos työnantaja esimerkiksi on siirtänyt työntekijänsä henkilötietoja Yhdysvaltoihin käsiteltäväksi, yhdysvaltalainen yritys voi käyttää näitä tietoja tarjotakseen työntekijälle vakuutusta tai eläkesopimusta, kunhan työntekijä ei vastusta tällaista käyttöä. Sitä vastoin se ei saa myydä kyseisiä tietoja kolmannelle osapuolelle (esimerkiksi kauppiaille) siinä tarkoituksessa, että tämä tarjoaa työntekijälle tavaroita tai palveluja, joilla ei ole mitään yhteysttä työsuhteeseen.

Henkilöllä on myös oikeus valita, salliiko hän, että Privacy Shield -yritys siirtää hänen henkilötietojaan toiselle yritykselle joko Yhdysvalloissa tai muussa EU:n ulkopuolisessa maassa. Vaikka tätä valintaoikeutta ei olekaan silloin, kun tiedot toimitetaan toiselle yritykselle käsiteltäväksi Privacy Shield -yrityksen puolesta, sen nimissä ja sen antamien ohjeiden mukaisesti (eli tiedot siirretään ns. edustajalle), Privacy Shield -yrityksen on allekirjoitettava edustajan kanssa sopimus, joka velvoittaa viimeksi mainitun yrityksen soveltamaan Privacy Shield -järjestelyn mukaisia tietosuojatoimia. Privacy Shield -yritys voidaan asettaa vastuuseen sääntörikkomuksista, joihin sen edustaja syyllistyy.

3. Tietojen minimointi ja velvollisuus säilyttää tiedot vain niin kauan kuin se on tarpeellista

Privacy Shield -yritys voi vastaanottaa ja käsitellä henkilötietoja vain siltä osin kuin niillä on merkitystä käsittelyn tarkoituksen kannalta, ja sen on varmistettava, että käytetyt tiedot ovat tarkkoja, luotettavia, täydellisiä ja ajantasaisia. Se voi säilyttää henkilötietoja vain niin kauan kuin niiden käsittelyn tarkoitus sitä edellyttää. Se voi säilyttää henkilötietoja pidempään ainoastaan, jos tietoja tarvitaan määrättyihin erityistarkoituksiin. Näitä tarkoituksia ovat muun muassa yleisen edun mukainen tietojen arkistointi, journalismi, kirjallisuus ja taide, tieteellinen tutkimus tai historian tutkimus ja tilastollinen analyysi. Jos henkilötietoja säilytetään ja käsitellään pidempään näitä erityistarkoituksia varten, yrityksen on tietenkin noudatettava Privacy Shield -periaatteita.

4. Velvollisuus varmistaa tietojen turvallinen säilytys

Yrityksen on varmistettava, että henkilötiedot säilytetään turvallisesti ja että niitä varjellaan katoamiselta, väärinkäytöltä, luvattomalta pääsylvä, luovuttamiselta, muuttamiselta tai tuhoamiselta. Tällöin on otettava asianmukaisesti huomioon tietojen luonne ja niiden käsittelyyn liittyvät riskit.

5. Velvollisuus suojata henkilötietoja, jotka siirretään toiselle yritykselle

Kuten edellä kohdassa 2 todettiin, Privacy Shield -yritys voi siirtää henkilötietoja toiselle yritykselle tiettyjen edellytysten mukaisesti. Yrityksen on tällöin otettava huomioon tarkoitus, jota varten se sai tiedot. Yritys voi esimerkiksi siirtää henkilötietoja toiselle yhtiölle, joka itse päättää, miten se käyttää tietoja (jälkimmäistä yritystä kutsutaan tällöin ns. rekisterinpitäjäksi). Tässä tilanteessa edellytetään, että henkilö, jota tiedot koskevat, ei ole vastustanut siirtoa. Toinen mahdollinen tilanne on se, että yritys solmii palvelusopimuksen alihankkijan eli edustajan kanssa. Yrityksen, joka vastaanottaa tiedot, on varmistettava, että tietoihin sovelletaan Privacy Shield -järjestelyn tasoista henkilötietojen suojaa, sijaitseva kyseinen yritys Yhdysvalloissa tai sen ulkopuolella. Tämä edellyttää, että Privacy Shield -yritys ja kolmas osapuoli solmivat sopimuksen, jossa määritellään, millaisin ehdoin kolmas osapuoli voi käyttää henkilötietoja ja mitkä sen velvollisuudet henkilötietojen suojaamiseksi ovat. Sopimuksessa on edellytettävä, että kolmas osapuoli ilmoittaa Privacy Shield -yritykselle tilanteista, joissa kolmas osapuoli ei enää kykene täyttämään velvollisuuksiaan ja joissa sen on niin ollen lakattava käyttämästä tietoja. Tiukempia sääntöjä sovelletaan, kun kolmas osapuoli toimii Privacy Shield -yrityksen edustajana. Tällöin Privacy Shield -yritys voidaan asettaa vastuuseen sellaisen edustajan toimista, joka ei täytä velvollisuuksiaan henkilötietojen suojelussa.

6. Oikeus tutustua tietoihin ja oikaista niitä

Henkilöllä on oikeus pyytää Privacy Shield -yritykseltä mahdollisuutta tutustua omiin henkilötietoihinsa. Tämä tarkoittaa, että henkilöllä on oikeus saada henkilötiedot nähtäväkseen mutta myös oikeus saada selostus tiedonkäsittelyn tarkoituksesta, käsiteltävien henkilötietojen lajeista ja tietojen vastaanottajista. Henkilö voi tämän jälkeen pyytää yritystä korjaamaan, muuttamaan tai poistamaan tiedot, jos tiedot ovat epätarkkoja tai vanhentuneita tai jos niitä on käsitelty Privacy Shield -järjestelyn sääntöjen vastaisesti. Yrityksen on myös vahvistettava henkilölle, pitääkö se hallussaan tämän henkilötietoja ja käsittelee se niitä.

Henkilön ei yleensä tarvitse esittää mitään perusteluja sille, että hän haluaa tutustua henkilötietoihinsa, mutta jos pyyntö on liian laaja tai epämääräinen, yritys voi pyytää, että pyyntö perustellaan. Yrityksen on vastattava tietoihin tutustumista koskevaan pyyntöön kohtuullisessa ajassa. Yritys voi toisinaan rajoittaa oikeutta tutustua tietoihin, mutta vain erityisissä tilanteissa, esimerkiksi jos tietoihin tutustuminen heikentäisi tietojen luottamuksellisuutta, rikkoisi ammatillista etuoikeutta tai olisi ristiriidassa oikeudellisten velvoitteiden kanssa.

Oikeus tutustua henkilötietoihin voi olla erityisen hyödyllinen, jos tietoja käytetään sellaisessa päätöksessä, joka voi vaikuttaa henkilöön merkittävästi. Tällaisissa tilanteissa, joissa on kyse myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä esimerkiksi työpaikan tai lainan suhteen, Yhdysvaltojen lainsäädännössä kansalaisille annetaan lisäoikeuksia, joiden avulla he voivat saada paremman käsityksen siitä, missä määrin heidän tietojansa on käytetty päätöksen tekemisessä.

7. Oikeus tehdä valitus ja saada puutteet korjatuiksi

Jos yritys rikkoo Privacy Shield -sääntöjä ja velvollisuuttaan suojella henkilötietoja, rikkomuksen kohteena olevilla henkilöillä on oikeus tehdä valitus ja saada tilanteeseen korjaus. Menettely on maksuton. Privacy Shield -yrityksillä on velvollisuus järjestää riippumaton muutoksenhakumekanismi, jonka tehtävänä on tutkia ratkaisua vaille jääneet valitukset. Yritykset voivat hyödyntää esimerkiksi vaihtoehtoista riitojenratkaisuelintä (alternative dispute resolution, ADR), tai ne voivat pyytää kansallista tietosuojaviranomaista (national Data Protection Authority, DPA) toimimaan yrityksen valvontaelimenä näissä kysymyksissä.

Näin ollen kansalaisella on useita mahdollisuuksia muutoksenhakuun. Hän voi tehdä valituksen

1. yhdysvaltalaiselle Privacy Shield -yritykselle itselleen,
2. riippumattomalle muutoksenhakumekanismille, kuten vaihtoehtoiselle riitojenratkaisuelimelle tai tietosuojaviranomaiselle,
3. Yhdysvaltojen kauppaministeriölle, mutta ainoastaan tietosuojaviranomaisen välityksellä,
4. Yhdysvaltojen liittovaltion kauppakomissiolle (U.S. Federal Trade Commission) tai, jos valitus liittyy lentoyhtiöön tai lipunkirjoittajaan, Yhdysvaltojen liikenneministeriölle (U.S. Department of Transportation), tai
5. Privacy Shield -paneelille, mutta vasta kun eräät muut oikeussuojakeinot ovat osoittautuneet hyödyttömiksi.

- **Vaihtoehtoinen riitojenratkaisuelin**

Vaihtoehtoinen riitojenratkaisuelin on yksityinen elin, joka käsittelee yrityksiä vastaan tehtyjä valituksia. Kun Privacy Shield -yritys päättää hyödyntää vaihtoehtoista riitojenratkaisua, sen on päätettävä, valitseeko se EU:ssa vai Yhdysvalloissa sijaitsevan elimen. Käsitellessään valituksia vaihtoehtoinen riitojenratkaisuelin noudattaa omia menettelytapojaan.

- **Kansallinen tietosuojaviranomainen**

Jokaisessa EU:n jäsenvaltiossa on tietosuojaviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa tietosuojasääntöjen noudattamista kansallisella tasolla.

- **Privacy Shield -paneeli**

Privacy Shield -paneeli on välityselin, joka koostuu kolmesta puolueettomasta välimiehestä ja jossa riidat ratkaistaan ilman tuomioistuinkäsittelyä. Sen päätökset ovat kuitenkin sitovia ja täytäntöönpanokelpoisia yhdysvaltalaisissa tuomioistuimissa. Ainoastaan yksityishenkilö, jonka henkilötiedoista on kysymys, voi panna asian vireille Privacy Shield -paneelin välimiesmenettelyssä. Asian vireille saattamisessa on tiettyjä ehtoja, erityisesti se, että eräät muut oikeussuojakeinot on jo hyödynnetty. Privacy Shield -yrityksellä ei ole samaa virellepano-oikeutta, sillä välimiesmenettely on tarkoitettu suojaamaan vain tiedonkäsittelyn kohteena olevia henkilöitä.

8. Oikeussuojakeinoista tapauksissa, joissa on kyse tietojen luovuttamisesta Yhdysvaltojen viranomaisille

Lopuksi on todettava, että henkilötietojen luovuttamisella Yhdysvaltojen viranomaisille voi olla vaikutusta henkilötietojen suojaan. Privacy Shield -järjestelyn avulla varmistetaan, että tietoja luovutetaan viranomaisille vain siinä määrin kuin se on tarpeellista yleistä etua koskevan tavoitteen saavuttamiseksi, esimerkiksi kun on kyse kansallisesta turvallisuudesta tai lainvalvonnasta. Vaikka nykyinen Yhdysvaltojen lainsäädäntö sisältää suojatoimia ja oikeussuojakeinoja, jotka liittyvät lainvalvontatilanteisiin, Privacy Shield -järjestelyssä asetetaan ensimmäistä kertaa käytettäväksi erityinen väline, joka liittyy tietojen luovuttamiseen kansallisen turvallisuuden vuoksi. Tämä väline on ns. oikeusasiamiesmekanismi, jota käsitellään jäljempänä osassa C.

B) Miten Privacy Shield -yrityksestä tehdään valitus?

Privacy Shield -järjestelyssä on useita keinoja, joiden avulla henkilö voi tehdä valituksen Privacy Shield -yrityksestä. Valitus tulee kysymykseen esimerkiksi silloin kun henkilö katsoo, että yritys ei ole käyttänyt henkilötietoja oikein tai että se ei noudata sääntöjä.

Henkilö voi vapaasti valita oikeussuojakeinon, joka on sopivin hänen itsensä ja hänen valituksensa kannalta.

Seuraavat valitustiet ovat käytettävissä:

1. Yhdysvaltalainen Privacy Shield -yritys. Yrityksen on aina annettava yksityishenkilölle, jonka henkilötiedoista on kyse, sen henkilön yhteystiedot, johon voi olla suoraan yhteydessä tiedusteluja tai valituksia varten. Yhtiön on vastattava valitukseen 45 päivän kuluessa valituksen vastaanottamisesta. Vastauksessa on ilmoitettava, onko valitus on perusteltu, ja jos on, mihin korjaaviin toimiin yritys ryhtyy asian johdosta. Yritys on velvollinen tutkimaan jokaisen saamansa valituksen, joka ei ole selvästi perusteeton.

2. Riippumaton vaihtoehtoinen riitojenratkaisuelin on käytössä siinä tapauksessa, että Privacy Shield -yritys on valinnut vaihtoehtoisen riitojenratkaisun riippumattomaksi muutoksenhakumekanismikseen. Yrityksen verkkosivustolla on annettava tietoa vaihtoehtoisesta riitojenratkaisuelimestä sekä linkki kyseisen elimen verkkosivustolle. Riitojenratkaisuelimen olisi annettava yksityiskohtaiset tiedot tarjoamistaan palveluista sekä menettelyistä, joita elimessä noudatetaan. Riitojenratkaisuelimillä on oltava toimivaltuudet määrätä tehokkaita korjaustoimia ja seuraamuksia, joilla varmistetaan, että Privacy

Shield -yritys täyttää velvollisuutensa henkilötietojen suojelemisessa. Riitojenratkaisumekanismi on maksuton.

3. Kansallinen tietosuojaviranomainen. Privacy Shield -yritys voi periaatteessa vapaasti valita jonkin EU:n tietosuojaviranomaisen riippumattomaksi muutoksenhakumekanismikseen. Kun yritys käsittelee henkilöstötietoja, tietosuojaviranomaisen valvonta on kuitenkin pakollista. Tämä tarkoittaa sitä, että jos työntekijä tahtoo tehdä valituksen sellaisten työsuhdetietojensa käsittelystä, jotka on siirretty Privacy Shield -yritykselle, hän voi aina asioida paikallisen tietosuojaviranomaisen kanssa. Lisäksi vaikka tietosuojaviranomaisella ei olisi yksittäistä Privacy Shield -yritystä koskevia valvontavaltuuksia, viranomaiseen voi silti aina ottaa yhteyttä, sillä se voi toimittaa valituksen eteenpäin jollekin toimivaltaiselle Yhdysvaltojen viranomaiselle (ks. jäljempänä).

Tietosuojaviranomaiset antavat lausuntonsa tiedoksi yritykselle mahdollisimman nopeasti mutta joka tapauksessa 60 päivän kuluessa valituksen vastaanottamisesta. Valittajalle annetaan tieto viranomaisen lausunnosta, joka julkistetaan siinä määrin kuin mahdollista. Yrityksellä on tällöin 25 päivää aikaa saattaa toimintansa lausunnon mukaiseksi, ja jos se ei tee niin, tietosuojaviranomainen voi viedä asian Yhdysvaltojen liittovaltion kauppakomission käsiteltäväksi mahdollisia lainvalvontatoimenpiteitä varten. Se voi myös ilmoittaa kauppaministeriölle, että yritys on jättänyt noudattamatta tietosuojaviranomaisen lausuntoa, minkä seurauksena – jos laiminlyönti jatkuu – yritys voidaan poistaa Privacy Shield -luettelosta.

Lisäksi jos valituksessa osoitetaan, että henkilötietojen siirtäminen Privacy Shield -yritykselle rikkoo EU:n tietosuojalainsäädäntöä, tietosuojaviranomainen voi myös ryhtyä toimiin tietoja lähettävää, EU:ssa toimivaa yritystä vastaan ja tarvittaessa määrätä tiedonsiirron keskeytettäväksi. Tätä sovelletaan myös tapauksiin, joissa EU:ssa toimivalla yrityksellä on syytä uskoa, että Privacy Shield -yritys ei noudata Privacy Shield -periaatteita.

4. Yhdysvaltojen kauppaministeriö. Vaikka tietosuojaviranomaisella ei olisi toimivaltuuksia valvoa valituksen kohteena olevaa Privacy Shield -yritystä, viranomainen voi kuitenkin toimittaa yrityksestä tehdyn valituksen Yhdysvaltojen kauppaministeriölle. Valituksen toimittamisessa hyödynnetään vastikään perustettua yhteyspistettä, jonka tehtävänä on pitää yhteyttä suoraan tietosuojaviranomaisiin. Kauppaministeriö tutkii valituksen ja antaa tietosuojaviranomaiselle vastauksen 90 päivän kuluessa. Kauppaministeriö voi myös siirtää valituksia liittovaltion kauppakomission tai liikenneministeriön käsiteltäväksi.

4. Liittovaltion kauppakomissio. Valituksen voi toimittaa suoraan Yhdysvaltojen kauppakomissiolle käyttämällä samaa valitusjärjestelmää kuin Yhdysvaltojen kansalaiset, ks. www.ftc.gov/complaint. Liittovaltion kauppakomissio tutkii myös valitukset, jotka se vastaanottaa kauppaministeriöltä, EU:n tietosuojaviranomaisilta ja vaihtoehtoisilta riitojenratkaisuelimiltä. Kauppaministeriön tavoin myös liittovaltion kauppakomissio on perustanut yhteyspisteen, jonka tehtävänä on olla suoraan yhteydessä EU:n tietosuojaviranomaisiin. Tällä pyritään helpottamaan valitusten toimittamista ja lisäämään yhteistyötä valitusten käsittelyssä.

5. Privacy Shield -välimiespaneeli. Jos valitus on edelleen kokonaan tai osittain vailla ratkaisua sen jälkeen kun muut oikeussuojakeinot on käytetty tai jos valittaja ei ole tyytyväinen valituksesta annettuun päätökseen, valittajalla on oikeus hakea muutosta vielä yhdestä lähteestä: sitovasta välimiesmenettelystä.

Kuka voi panna asian vireille välimiesmenettelyssä?

On tärkeää huomata, että vain yksityishenkilö, jonka henkilötiedoista riidassa on kyse, voi panna Privacy Shield -yritystä vastaan vireille välimiesmenettelyn, joka johtaa sitovaan ja täytäntöönpanokelpoiseen päätökseen.

Milloin välimiesmenettelyn voi panna vireille?

Privacy Shield -yritys on velvollinen osallistumaan välimiesmenettelyyn, kun yksityishenkilö panee välimiesmenettelyn vireille. Yksityishenkilö voi kuitenkin tehdä näin vasta sen jälkeen kun hän on käyttänyt loppuun muut oikeussuojakeinot, kuten muutoksenhaun yrityksessä, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisuelimessä tai kauppaministeriössä. Privacy Shield -paneelin käyttö ei ole mahdollista myöskään seuraavissa tilanteissa: valitus on jo aiemmin käsitelty välimiesmenettelyssä; tuomioistuin on jo antanut valitusta koskevan päätöksensä oikeudenkäynnissä, jonka asianosainen valittaja on ollut; osapuolet ovat jo päässeet valitusta koskevaan sovintoon; tai tietosuojaviranomaisella on valmiudet ratkaista valituksen aiheena oleva asia suoraan yrityksen kanssa. Liittovaltion kauppakomissio voi sen sijaan tehdä tutkimuksiaan samaan aikaan kuin välimiesmenettely on meneillään.

Miten asia pannaan vireille välimiesmenettelyssä?

Ennen kuin välimiesmenettely voidaan panna vireille, henkilön on virallisesti ilmoitettava yritykselle aikomuksestaan aloittaa välimiesmenettely. Ilmoitukseen on sisällytettävä yhteenveto toimista, jotka on jo toteutettu asian ratkaisemiseksi sekä kuvaus väitetystä rikkomuksesta. Henkilö voi halutessaan liittää ilmoitukseen myös todisteena esitettäviä asiakirjoja tai valitukseen liittyviä lakitekstejä.

Missä välimiesmenettely käydään? Mitkä ovat sen hyödyt?

Välimiesmenettely käydään Yhdysvalloissa, koska valituksen kohteena oleva yritys on sijoittunut sinne. Samaan aikaan useista ”kuluttajaystävällisistä” seikoista on suurta hyötyä valittajalle:

- valittajalla on oikeus pyytää tietosuojaviranomaisen apua valituksen laatimisessa;
- valittaja voi osallistua menettelyyn joko puhelimitse tai videoneuvottelulaitteiden välityksellä, eikä hänen tarvitse olla fyysisesti läsnä Yhdysvalloissa;
- menettely voidaan tulkata ja asiakirjat kääntää englannista muulle kielelle maksuttomasti;
- välimiesmenettelyn kustannukset (lukuun ottamatta asianajajan palkkiota) maksetaan kauppaministeriön tätä varten perustamasta rahastosta, joka rahoitetaan Privacy Shield -yritysten vuosimaksuilla.

Miten pitkään välimiesmenettely kestää?

Välimiesmenettely päättyy 90 päivän kuluessa päivästä, jona henkilön ilmoitus menettelystä on lähetetty yhtiölle.

Mitä korjaavia toimenpiteitä voidaan määrätä?

Jos Privacy Shield -paneeli katsoo toteen näytetyksi, että Privacy Shield -periaatteita on rikottu, se voi määrätä korjaavana toimenpiteenä, että henkilötiedot on annettava henkilön nähtäväksi tai että ne on korjattava, poistettava tai palautettava.

Vaikka Privacy Shield -paneeli ei voi tuomita yritystä maksamaan rahamääräistä vahingonkorvausta valittajalle, tällä on mahdollisuus vaatia vahingonkorvausta tuomioistuimessa. Jos valittaja on tyytymätön Privacy Shield -paneelin päätökseen, hän voi hakea siihen muutosta välimiesmenettelystä annetun liittovaltion lain nojalla.

C) Oikeusasiamiesmekanismi: kuinka tehdään valitus Yhdysvaltojen viranomaisesta?

Privacy Shield -järjestelyssä perustetaan uusi riippumaton oikeussuojamekanismi – oikeusasiamies. Se toimii kansallisen turvallisuuden alalla.

Mikä on oikeusasiamiesmekanismi?

Privacy Shield -järjestelyn oikeusasiamiehenä toimii Yhdysvaltojen ulkoasiainministeriön korkean tason virkamies, ja hän on riippumaton Yhdysvaltojen tiedusteluelimistä. Oikeusasiamies, jonka henkilökuntaan kuuluu tietty määrä avustajia, takaa, että yksittäiset valitukset tutkitaan ja käsitellään asianmukaisesti ja viivytyksettä. Valittajat saavat vahvistuksen siitä, että Yhdysvaltojen lakeja on noudatettu tai, jos niitä on rikottu, että rikkomus on korjattu.

Kun kyse on siitä, onko valvontatoiminta ollut Yhdysvaltojen lakien mukaista, oikeusasiamies hoitaessaan tehtäviään ja huolehtiessaan vastaanottamiensa valitusten seurannasta tekee tiivistä yhteistyötä muiden riippumattomien valvonta- ja tutkintaelinten kanssa ja hankkii näiltä kaikki tiedot, jotka hän tarvitsee vastauksensa antamista varten. Kyseisten valvonta- ja tutkintaelinten tehtävänä on valvoa Yhdysvaltojen eri tiedustelupalveluelimiä.

Kuuluvatko oikeusasiamiesmekanismin käsiteltäväksi vain sellaiset valitukset, jotka koskevat henkilötietojen siirtoa yhdysvaltalaisille Privacy Shield -yrityksille?

Eivät. Tämä mekanismi koskee myös muita kuin Privacy Shield -järjestelyyn liittyviä asioita. Se kattaa kaikki valitukset, jotka liittyvät mihin tahansa henkilötietoihin ja niiden kaupallisiin siirtoihin EU:sta yhdysvaltalaisille yrityksille. Sen piiriin kuuluvat esimerkiksi siirrot, jotka perustuvat vaihtoehtoisin tiedonsiirtomekanismeihin, kuten vakiosopimuslausekkeisiin tai yrityksiä koskeviin sitoviin sääntöihin.

Miten valitus oikeusasiamiehelle tehdään?

Valitus on ensin toimitettava kirjallisesti valittajan omassa jäsenvaltiossa toimivalle valvontaviranomaiselle, jonka tehtävänä on valvoa kansallisia turvallisuuselimiä, ja/tai

kansalliselle tietosuojaviranomaiselle. Tämä tarkoittaa, että valittaja voi kääntyä sellaisen viranomaisen puoleen, jonka kanssa hän voi asioida omalla kielellään.

Kirjallisessa valituksessa olisi selostettava esitetyn vaatimuksen taustan lisäksi se, millaista vastausta tai korjaavaa toimenpidettä vaaditaan, mitkä Yhdysvaltojen hallituksen elimet ovat valittajan käsityksen mukaan osallistuneet valvontatoimintaan ja mihin muihin toimenpiteisiin valittaja on mahdollisesti jo ryhtynyt vaatimuksensa toteuttamiseksi ja millaisen vastauksen hän on ehkä jo saanut. Valituksessa ei kuitenkaan tarvitse osoittaa, että Yhdysvaltojen tiedusteluelimet ovat tosiasiallisesti saaneet henkilöä koskevat tiedot käyttöönsä.

Ennen kuin valitus toimitetaan oikeusasiamiehelle, se tarkastetaan valittajan henkilöllisyyden toteutukseksi ja seuraavien seikkojen varmistamiseksi: valittaja toimii omassa nimissään eikä valtion elimen tai hallitustenvälisen järjestön edustajana; valitus sisältää kaikki asiaankuuluvat tiedot; se koskee Yhdysvaltoihin siirrettyjä henkilötietoja; valitus ei ole aiheeton, eikä sitä ole tehty vilpillisessä mielessä. Toisin sanoen tarkastetaan se, että valituksessa on kyse todellisesta ongelmasta.

Mitä tapahtuu sen jälkeen, kun valitus on lähetetty oikeusasiamiehelle?

Oikeusasiamies käsittelee valituksen, ja jos hänellä on kysymyksiä tai hän tarvitsee lisätietoja, hän ottaa yhteyttä elimeen, jonka kautta valitus on toimitettu hänelle.

Kun oikeusasiamies on todennut, että valitusasiakirjat ovat täydelliset, hän toimittaa valituksen eteenpäin asianomaisille Yhdysvaltojen viranomaisille. Jos kysymys koskee sitä, onko tarkkailu Yhdysvaltojen lainsäädännön mukaista, oikeusasiamiehellä on mahdollisuus tehdä yhteistyötä sellaisen riippumattoman valvontaelimen kanssa, jolla on tutkintavaltuudet asiassa. Jotta oikeusasiamies voi antaa vastauksen, hänen on saatava käyttöönsä tarvittavat tiedot. Oikeusasiamies vahvistaa, että valitus on tutkittu asianmukaisesti, ja toteaa, että Yhdysvaltojen lainsäädäntöä on noudatettu tai, jos lakia ei ole noudatettu, että rikkomus on korjattu. Oikeusasiamiehen vastauksessa ei lausuta siitä seikasta, onko valituksen tehnyt henkilö ollut Yhdysvaltojen kansallisten tiedusteluelinten valvonnan kohteena.

Tietopyynnöt

Tiedonvapautta parantavan lain (Freedom of Information Act, FOIA) nojalla on mahdollista pyytää nähtäväksi Yhdysvaltojen hallituksen asiakirjoja. Lisätietoa siitä, kuinka tietopyyntö esitetään, on saatavilla osoitteessa www.FOIA.gov ja <http://www.justice.gov/oip/foia-resources>. Kunkin ministeriön julkisella verkkosivustolla annetaan tietoja siitä, kuinka kansalainen voi esittää pyynnön saada tutustua asiakirjoihin.

Kansalliseen turvallisuuteen liittyviä turvallisuusluokiteltuja tietoja, kolmansien osapuolten henkilötietoja tai lainvalvonnassa tehtyjen tutkimusten tietoja ei kuitenkaan ole mahdollista saada nähtäväksi. Näitä rajoituksia sovelletaan samalla tavalla yhdysvaltalaisiin ja ei-yhdysvaltalaisiin henkilöihin.

Jos FOIA-laissa tarkoitettu pyynnöstä syntyy erimielisyyttä viranomaisen kanssa, on mahdollista tehdä valitus hallinnollisessa menettelyssä ja sen jälkeen nostaa kanne

Yhdysvaltojen liittovaltion tuomioistuimessa. Tuomioistuin päättää, oliko asiakirjojen antamatta jättäminen asianmukaista vai velvoitetaanko viranomainen antamaan ne. Tuomioistuin voi määrätä asianajajan palkkion korvattavaksi, mutta se ei voi määrätä rahamääräisiä vahingonkorvauksia.

Tässä oppaassa kuvatut, valituksia koskevat erityismenettelyt eivät estä sitä, että yksityishenkilö pyytää kansallisilta tietosuojaviranomaisilta opastusta ja tukea oikeuksiensa toteuttamisessa.